

NYÍRI ANTAL KÖSZÖNTÉSE*

Kollégái, barátai, tanítványai, tisztelői - azaz összegyűlt és távollevő mindannyiunk - nevében szeretettel köszöntöm Nyíri Antal professzort, az odaadó oktatót, figyelmes nevelőt, elmélyedő kutatót, segítőkész barátot és talpig embert, jó egészségben és töretlen munkakedvben megért hetvenedik születésnapján.

Az életkor persze önmagában nem érdem. De minél hosszabb, annál több lehetőséget ad érdek szerzésére és gyarapítására. S mi, akiknek megadatott Nyíri Antal pályáját ismerni, elmondhatjuk: életével, éveivel híven sáfárkodott, nemcsak magának szerezvén bőséges érdemeket, hanem szaktudományunknak is hasznot, egyetemünknek is megbecsülést.

Nem vállalkozom itt munkásságának felmérésére: arra felkészületlen vagyok. Értékelésére még kevésbé: arra sem méltónak, sem hivatottnak nem érzem magamat. Pályaképet sem adok; minek is: az életmű jócskán lezáratlan még, és folyamatosan gyarapodó. - Am tudósról és nevelőről szölván, mégiscsak adatok tolakodnak a szánkra, hiszen életünk a munkánk, és a munkánk az életünk; a kettő egymásból és egymásért van, szét nem választható.

Van, aki hisz az ómenekben, és van, aki nem. S van, akit bánt a szíves humor, de - tudom - van, akit derít. Nos, jól ismerve szeretett barátunk jó kedélyét, ebben az ünnepélyes órában is megkockáztatom: az ő ómenjében hiszek, mert negyvenöt év alatt fényesen igazolódott. Életművének, mint mondtam, csak az eleje ismerős még; ám az így kezdő-

*Elhangzott a Magyar Nyelvtudományi Társaság szegedi csoportjának 1977. március 10-én tartott felolvasó ülésén

dik: "Nyíri Antal: Tudja a dürgést". Ez az első bibliográfiai tétele, a Népünk és Nyelvünk 1932. évfolyamából.

Szerző és cím együttese ez persze; de akár predikatív kapcsolatnak is vehető. S ami akkor inauguráció, az azóta sokszorosan bizonyított tény. Nyíri Antal barátunk valóban "tudja a dürgést", ismeri és biztonsággal oldja meg azóta is minden feladatát. /Zárójelben és félve mondom: csak vissza ne kapjam egyszer ezt a tréfámat! A magam bibliográfiája ezzel indul: "Deme László: Elnáspángol"!/

De félre az élccel! - Am ha már a bibliográfia böngészésébe vágunk, lássunk további ómeneket. Már az első néhány év terméséből kirajzolódik előttünk Nyíri Antal tudományos érdeklődésének az a szélessége és mélysége, amely további működése során egyre jellemzőbbé válik, s eredményeiben kiteljesedik. Az indulást jelentő, imént idézett szólásmagyarázat mellett mindjárt megjelenik az etimológia és a szótörténet, de azonnal a nyelvtörténeti bűvárlat is. Bölcsészdoktori munkája, *A Winkler Kódex hangtana és szótana* rávilágít jó felkészültségére, elmélyedő alaposágára, rendszerező kedvére. S még ugyanaz az év megmutatja érdeklődését a leíró nyelvvizsgálat iránt is, NAGY JÓZSEF *Teljes magyar nyelvtanának* ismertetése alakjában. Ez a spektrum elég hamar kiegészül a dialektológiával: *A Zselicségi Szenna és vidékének nyelvjárása* máig is gazdag forrása és túl nem haladott képe egy sokszínű dél-dunántúli táj nyelvének-nyelvhasználatának, sőt népi életének. Követi, folytatja, tovább fejleszti azután a szerző ezt a képalkotást egy másik tájon: a térszíni formák elnevezéseit vizsgálva a szentesi halászatban.

Ezek a kezdőpontok nyúlnak a továbbiakban vonalakká, sőt vonulatokká. Mindegyikük gazdagodik, szélesedik. De nem külön-külön, hanem egymáshoz kapcsolódva, összefonódva, szerves egységben növekedve tovább. Akár múltba, akár

jelenbe nézve, s akár az irodalmi normát, akár a táji változatokat figyelve, Nyíri Antal mindig embert lát és látat, akinek a nyelv életét tükrözi és gondolatait hordozza. Monográfiák, tanulmányok, cikkek, ismertetések – részletekről és összefüggő nagyobb egészekről – verzátusnak mutatják őt különféle korokban, tájakban, részrendszerekben; a nagyobb írások áttekintő kedvét, a kisebbek kitekintő készségét jelzik.

Büszkén vallja magát Mészöly Gedeon nyomdokain haladónak; de méltán is. Kezdeményezését sok ponton vitte fejlesztve tovább. A Bécsi Kódex modern kiadását megszerezte a Müncheninek még modernebb közzétételével. S talán tőle hozta még az indíttatást az új nagy munkára: a két kódex kétnyelvű szótárának összeállítására is. Reménytelenül is reménykedőnek, fáradtan is fáradhatatlannak látjuk e nagy munka szorgalmazásában és szervezésében; serkentjük és segítjük, hogy ezt a szándékát valóra is váltsa.

És nemcsak kutató volt az eltelt negyvenöt év alatt, hanem tanító és nevelő is, az előbbitől elválaszthatatlanul. Gimnáziumban, főiskolán, egyetemen, fiatalok nemzedékeit oktatta és nevelte anyanyelvünk szeretetére, társadalmunk szolgálatára. Egyetemi funkcióit odaadón és bölcsen látta el; itt felhalmozódott tapasztalatait oktatáspolitikai témájú írásaiban tette közkinccsé. Ma is élvezzük felelősségérzetről tanúskodó, derűs bölcsességet árasztó, dinamikus hatású megnyilatkozásait kari tanácsüléseken és szűkebb körű oktatói beszélgetésekben. Mint kutató munkájának mélyén, tanári és baráti magatartásában, dicséretei és berzenkedései mögött is mindig kivillan az, amiért mindez van, s amiért mindezeknek értelme és tartalma van: az ember.

Köszöntöm kollégánkat, barátunkat, Nyíri Antalt. S bár itt babérait próbáltam hevenyészve koszorúba rendezni,

azt kérem: ne üljön rajtuk a ránk köszöntő további, munkás hétköznapokban. Ne üljön rajtuk, mert tennivaló van még elég, s mi azt várjuk tőle: vigye végbe munkáját, teljesítse terveit, váltsa be ígéretét. Az igazi ünnep nekünk úgysem a születésnap, hanem egy-egy munkafeladat befejezése.

Ilyen ünnepeket kívánok neki, sokat még; mindannyiunk nevében - és mindnyájunk érdekében.

Deme László